

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Het klinkt ons toch wonderlijk in de oren: ‘Liefhebben zul je, de Heer je God, met hart en ziel’. ‘Liefhebben *zul* je’ - klinkt als een onredelijke eis, als twee dingen die niet bij elkaar passen. Het klinkt even absurd als: ‘Ik *moet* ontspannen van mijn therapeut’ of ‘Spruitjes *moet* je lekker vinden!’ We kunnen ons nog voorstellen dat het heilzaam is om te zeggen tegen een pruilend kind: ‘Het maakt me niet uit of je de spruitjes lekker vindt of niet, maar eten zul je ze!’, maar ze dwingen het lekker te vinden...

Hetzelfde komen we tegen in het gedeelte van Jezus, in gesprek met zijn discipelen: ‘Dit is mijn gebod: dat jullie elkaar liefhebben’ en ‘Ik noem jullie mijn vrienden’. Als hij dan zijn leerlingen ‘vrienden’ noemt valt ook zo’n vreemde eis: ‘Jullie zijn mijn vrienden als jullie doen wat ik zeg’. Wij zouden zeggen: dat is geen vriendschap, dat is een verhouding van een meerdere met een mindere, dat is een soort meester-slaaf verhouding. De één moet doen wat de ander zegt - dat is toch geen vriendschap? Maar Jezus zegt: ‘Ik noem jullie *niet meer slaven*, maar ik noem jullie nu *vrienden*...’.

Snapt Jezus dan niet wat vriendschap is? Of iets vriendelijker gesteld: houden de bijbel en wij er elk zo’n andere visie op vriendschap en op liefde op na? Voor ons valt vriendschap weg als het over ‘eisen’ en ‘moeten’ gaat. Is niet een van de belangrijkste kenmerken van vriendschap dat het een relatie is die in *vrijheid* wordt aangegaan? Twee vrienden zijn elkaar niets verplicht, niets dan hun vriendschap zelf. Er is een vonk, een herkenning, een goed gevoel, en op basis van volledige wederzijdse vrijheid wordt er vriendschap gesloten.

Hetzelfde kunnen we zeggen over liefde. Liefde is in onze beleving vooral een hartezaak, of meer nog: *een zaak van het gevoel*. Liefde valt niet af te dwingen, niet bij onszelf en niet bij de ander. En wij weten wat liefde is, onze tijd bezingt de liefde als geen ander. In allerlei genre’s, van pop tot folk en van rock tot ballade, liefde is het thema. Van romantische of dramatische liefdesaffaires krijgen wij niet genoeg, in romans, in film, in soap. Liefde overkomt je, liefde overrompelt je - dat is de boodschap. Je kunt er niets aan doen als het komt en evenmin als het weer verdwijnt. Relaties zijn steeds vaker van voorbijgaande aard, want wat kun je eraan doen als de liefde, dat wil zeggen: als het gevoel weg is? Wees dan in ieder geval eerlijk - eerlijk tegenover jezelf en tegenover je

partner. Immers, met elkaar blijven leven zonder dat er nog liefde is, dat is verraad, dat is pas ontrouw...

Misschien zet ik het een beetje dik aan, maar dat is toch, gemeente, hoe wij in deze tijd tegen de liefde aankijken? En inderdaad, dan passen daar geen woorden bij als 'liefhebben zul je!' en 'ik geef je het gebod om lief te hebben'. Belachelijk klinkt het in onze oren. De conclusie is dan onvermijdelijk: wij hebben inderdaad een hele ander opvatting van liefde en vriendschap dan de bijbel. Dat staat ons behoorlijk in de weg als we in de bijbel lezen over liefde en vriendschap.

Tot zover niets nieuws. We zullen hier misschien wel eens vaker over nagedacht of gelezen hebben. Er zal vaker over gepreekt zijn. En dan is dit het moment waarop gezegd moet worden: '*en toch, gemeente...*' - En toch, gemeente, is liefde *niet alleen* een zaak van het gevoel, het is ook een zaak van het hart en de wil. En dan wijzen we inderdaad traditioneel (en terecht) naar de woorden die we lazen: 'liefhebben met heel je *hart* (zeg maar: gevoel), met heel je *ziel* (zeg maar: je verstand) en met al je *macht* (de wil)... We laten ons gezeggen, want het staat in de bijbel - akkoord, liefde is niet alleen gevoel. Liefde doet een appèl op ons hele menszijn, ook ons verstand, ook onze wil. *Amen*.

Maar dan? We blijven zitten met dat enorme verschil tussen hoe wij het voelen, hoe wij het zien en hoe de bijbel daarover spreekt. Dat verschil is niet te overbruggen - werkelijk, met de beste wil van de wereld kunnen we ze niet naar elkaar toe praten. En dat is schokkend! We gebruiken hetzelfde woord liefde, maar denken en voelen daar iets totaal verschillends bij. We lopen de kerk uit, slaan ons boek dicht en leven verder. We leven verder, wetend dat de bijbel ons dingen voorhoudt over liefde en vriendschap, waar we *niets mee kunnen*. We leven verder tussen de popliedjes, de soaps en de films. We leven verder met een buik die vol gevoel zit. We leven verder in een maatschappij die liefde uitsluitend associeert met gevoel. Daar verandert geen preek wat aan. Wij weten domweg niet waar die knop zit, de knop waarmee we liefde kunnen *willen*, de knop waarmee we liefde kunnen *vasthouden*, de knop waarmee we liefde kunnen *doen*. Het is alsof we liefde moeten *toveren*... Het kan niet!

Misschien zijn er ouderen onder ons die zich nog wel iets kunnen voorstellen bij liefhebben met je verstand en met je wil. We hebben een gouden bruiloftspaar in ons midden - zij weten er misschien nog van. Maar deze ouderen zijn onzeker geworden - er is hen jarenlang gezegd, nee toegeschreeuwd dat ze er naast zaten, dat ze zich vergist te hadden. Misschien hebben uw kinderen het u wel eens verweten: jullie generatie, papa en mama, en ook jullie zelf, jullie hebben het zo

weinig over het gevoel. De huwelijken van vroeger worden dan meewarig ‘verstandshuwelijken’ genoemd. Wanhopig zijn jullie, ouderen, er misschien van geworden: waar hebben ze het over, die kinderen van ons, die kleinkinderen van ons - ik voel het allemaal niet, al dat gepraat over gevoel! De meeste ouderen hebben gedwee het hoofd gebogen - ‘we hadden het dus bij het verkeerde eind’.

En zo schudden wij ons hoofd bij uithuwelijk-praktijken en verstandshuwelijken. Wie kan een ander nou verplichten om zijn leven lang te leven met iemand waar je niets bij voelt? Dan maar liever een paar keer in je leven opnieuw beginnen met iemand waar je wel wat bij voelt... De vele persoonlijke drama’s, de ontwrichte gezinnen, de talloze eenzamen die het niet meer weten, we nemen het maar op de koop toe. We zullen hen leren om met hun gevoel om te gaan.

Er is een totale gezondheidszorg ontwikkeld rondom ons ‘heilige gevoel’: psychologen, therapeuten, psychoanalisten, relatiedeskundigen. Er is een lange reeks boeken verschenen over gevoel, emotie, hoogsensitiviteit. Er is een complete industrie ontstaan voor eenzame mensen op zoek naar een gevoelsvolle, passionele relatie: daten via internet en dure huwelijksbureau’s. En zelfs in de kerk zeggen we: het moet meer over *gevoel* gaan. *Je moet het ervaren!* Gevoel is het toverwoord - in de liefde, in de wereld, in de kerk.

*

‘Liefhebben zul je, de Heer je God’...
‘Jullie zijn mijn vrienden als jullie doen wat ik zeg’...
‘wij moeten elkaar liefhebben, omdat God ons liefhad’...

Hoe langer we er over na denken hoe meer het botst. Ik zal u zeggen wat ik ervan denk: wij zijn slaven geworden van ons gevoel! Slaven zijn we, slaven die zolang slaaf zijn dat ze niet eens meer merken dat ze met kettingen vastliggen. Wij zijn geketend aan de uiteinden van onze zenuwen, gekooid in ons gevoel.

Want dat is wat ‘gevoel’ is: de signalen die onze zenuwen doorgeven aan onze hersenen, zodat we ons bewust worden van onze omgeving. Pijn is een gevoel, een gevoel dat ons waarschuwt voor wat scherp is of heet. Onze huid is één groot orgaan dat voelt, dat in contact staat met de buitenwereld. Het helpt ons om niet tegen elkaar aan te botsen, vuur te mijden en scherpe randen te omzeilen. O zeker, gevoel is een prachtig instrument!

En dan zijn er ook die andere zenuwen die andere dingen registreren, onze buik. We kunnen peilen of de ander gelukkig is of niet, we kunnen sympathie of weer-

stand voelen, we kunnen gevaar ontwaren of kansen ruiken. Gevoel, intuïtie, empathie - een prachtig instrument en in onze tijd Goddank weer sterker ontwikkeld dan lange tijd daarvoor. Gevoel en intuïtie mogen er zijn. Ze kunnen ons helpen om, net als de zenuwuiteinden in onze huid, gevaren te mijden. Het is een *radar* die ons helpt om door het leven te navigeren. Wie geen gevoel heeft, of wie zich dat niet bewust kan worden, botst vaker tegen zichzelf en anderen aan. Jazeker, gevoel en intuïtie...prachtige instrumenten!

Maar *meer* moeten we er dan ook niet van willen maken! Gevoel is in onze tijd niet alleen instrument, niet alleen maar radar, het is ons *kompas* geworden. Gevoel is onze leidraad geworden. Maar wie de radar gebruikt als kompas zal onherroepelijk verdwalen. Want een radar *is* geen kompas! Wie gevoel gebruikt als geweten doet hetzelfde. Wie gevoel gebruikt als innerlijk kompas of als de bestemming zelf, zal verdwalen - onherroepelijk! *Gevoel kan geen richting geven*. Gevoel biedt ons geen zicht op doel, bestemming, goed en kwaad. Gevoel is uitsluitend een instrument dat ons behoedt voor ongelukken.

En nu het meest ernstige van onze situatie: we zijn niet alleen geketend geraakt aan ons gevoel, we hebben het belangrijkste dat ons leven werkelijk richting en bestemming kan geven, namelijk *de liefde, verward met louter gevoel*. Niet gevoel, maar liefde is het kompas, liefde ontwaart wat werkelijk belangrijk voor ons is. Liefde is zoveel meer dan gevoel! Liefde herkent wat ons tot onze bestemming brengt, ook als het een lange weg is; liefde ontwaart wat ons heelt, ook als het pijn zal doen; liefde verbindt ons met mensen, ook als we aan die verbintenis zullen lijden. Daarom heeft liefde zoveel meer nodig dan het gevoel alleen. Liefde moet ons denken sturen, liefde moet onze wil voeden en vormen.

Dit is de liefde waarover Jezus spreekt: de liefde die vrij maakt, vrij van de banden van gevoel en weekheid. Deze liefde doet inderdaad een appèl op de hele mens. Ik weet wel, Jezus had het over andere slavernij, toen hij zei: 'Ik noem jullie niet langer slaven, maar ik noem jullie vrienden'. Maar wat ons daarin niet mag ontgaan is dat deze vriendschap, deze liefde, vrij maakt van slavernij - *vrij van elke slavernij!* 'Want een slaaf weet niet wat zijn meester doet', zegt Jezus. Dat klopt - ons gevoel is een *black box*. Psychiaters spreken niet voor niets over het onbewuste en het onderbewuste. Wij weten niet wat ons gevoel stuurt, maar wij gehoorzamen wel. Slaven zijn we, slaven van het onbewuste en onbekende.

Hoe bevrijdend als er een appèl wordt gedaan op onze wil door iemand waarvan we wèl weten wat Hem drijft: 'Ik wil dat jullie vrucht dragen, ik wil dat jullie gelukkig worden', dat 'jullie vreugde volkomen wordt'. Het is de liefde die dat herkent als de stem van een Meester, een Heer die vriend wil zijn. Ware liefde is

bereid deze stem te gehoorzamen. Het is de liefde die de kracht en de moed mobiliseert om te volharden ook als er weerstand komt (Jezus waarschuwt zijn leerlingen straks voor de 'haat van de wereld'). Het is daarom de liefde van God, de liefde van Jezus, die ons bevrijdt, bevrijdt van de slavernij van het gevoel.

Mooie woorden en - daar ben ik van overtuigd - ware woorden. Wat betekent het voor ons. We zijn nu wèl echt aan het einde van onze preek. Gedreven worden door gevoel, liefde ervaren als gevoel... het zit in onze botten, het zit tot in de haarvaten van ons denken, het is de lucht die we ademen. Hoe kunnen de woorden van Jezus *ons* bevrijden van slavernij?

Het enige antwoord dat ik bedenken kan is: door te gehoorzamen en trouw te zijn. *Gehoorzamen en trouw zijn*. Populairder kan ik het niet maken, milder kan het niet klinken. Gehoorzaamheid is het enig antwoord op deze liefde. Ik roep u toe: vertrouw ze niet, al die spirituele predikers die u proberen wijs te maken dat uw gevoel een innerlijk kompas is. Geloof ze niet als ze u vertellen dat vrijheid is te vinden in het worden van je eigen leidsman of leidsvrouw. Wantrouw iedereen die uw ziel wil verkopen aan een zo onbetrouwbare slavendrijver als ons gevoel. Het gevoel is een instrument - een prachtig instrument! - dat alleen maar in de handen van een werkelijke meester zijn waarde kan tonen.

'Jullie zijn mijn vrienden', zegt Jezus, 'als jullie doen wat ik zeg'. Dat is de boodschap aan ons! Gehoorzamen en trouw zijn. De verhalen van de bijbel blijven lezen, ook als ze ons tegen het zere been schoppen. Blijven bidden en zingen, ook als we twijfelen of niets meer voelen. Gewoon naar de kerk blijven komen, ook als het ons even niets meer doet. En vooral: Jezus navolgen, oog hebben voor de zwakke en het kwetsbare, er zijn voor de naaste, ons kruis opnemen en volgen, ook als dat vreemd wordt gevonden en niet modieus is... *Gehoorzamen en trouw zijn* - dat is waarlijk liefde betonen. Natuurlijk slaat die boodschap niet aan, natuurlijk lopen we daar massaal voor weg, achter de gevoelsmakelaars aan. Ik vertrouw ze niet, ik vertrouw alleen deze boodschap:

*'Jullie zijn mijn vrienden, als jullie doen wat ik zeg'
'En dit is mijn gebod, dat jullie elkaar liefhebben,
zoals ik jullie heb liefgehad'*

Amen